

Ár 2014, föstudaginn 4. apríl, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 10/2014**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 28. janúar 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 28. janúar 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 3. febrúar 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 17. mars 2014. Var bréfið sent sóknaraðila og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 25. mars 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 20. júlí 2007 var bílasamningur nr. X gerður milli varnaraðila sem leigusala og sóknaraðila sem leigutaka. Hið leigða var A. Samningsfjárhæð var kr. 2.326.949. Greiðsla frá 5. september 2007 í 84 skipti var kr. 36.146. Tiltekið var að samningurinn væri gengistryggður og væru allar fjárhæðir bundnar erlendum/innlendum myntum í eftirfarandi hlutföllum og tækju mið af þeim á hverjum tíma, USD 15%, EUR 20%, JPY 10%, CHF 5%, ISK 50%. Gengi/vísitala gjaldmiðla miðaðist við útborgunardag samnings. Leigugjald skyldi taka breytingum á gengi og vöxtum skv. 7. gr. samningsins.

Sóknaraðili fékk senda greiðsluseðla vegna bílasamningsins þar sem afborgun var tilgreind í eftirfarandi gjaldmiðlum: CHF, EUR, ISK, JPY og USD. Í málinu liggur m.a. fyrir greiðsluseðill dags. 5. júní 2009.

Þann 16. júní 2009 gerði sóknaraðili upp íslenska hluta bílasamningsins með greiðslu á kr. 1.145.766.

Þann 5. júlí 2009 barst sóknaraðila greiðsluseðill vegna bílasamningsins þar sem afborgun var tilgreind í eftirfarandi gjaldmiðlum: CHF, EUR, JPY og USD. Ekki var ISK hluti tilgreindur á greiðsluseðlinum.

Þann 10. nóvember 2013 óskaði sóknaraðili eftir leiðréttingu á framangreindum bílasamningi með vísan til dóms Hæstaréttar í máli nr. 672/2012. Þann 25. nóvember 2013 hafnaði varnaraðili því að leiðrétta bílasamninginn með vísan til þess að greiðslur sem inntar voru á samningstíma væru fyrndar, sbr. lög nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda, enda hefði íslenski hluti samningsins verið uppgærður þann 16. júní 2009.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 28. janúar 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst leiðréttingar á bílasamningi nr. X með vísan til dóms Hæstaréttar í máli nr. 672/2012 hvað varðar íslenska hluta lánsins.

Sóknaraðili telur að leiðrétting á íslenska hluta lánsins eigi að fara sjálfkrafa til hans eins og gert hafi verið með leiðréttingu á erlenda hlutanum. Sóknaraðili bendir á að lánið hafi borið eitt lásnúmer í mörgum gjaldmiðlum. Lánið hafi alltaf verið í skilum og verið endanlega uppgreitt 2011. Sóknaraðili telur að ekki sé jafnræði milli leiðréttinga á íslenska hluta og erlenda hluta á sama láni þurfi lántakandi að gera kröfu um leiðréttingu af hluta lánsins en hún komi sjálfkrafa af öðrum hluta lánsins. Þetta sé sami bílasamningur nr. X.

Sóknaraðili bendir á að um fyrningu uppgjörskrafna segi í 3. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda að almennur fyrningarfrestur kröfuréttinda sé fjögur ár. Þá segi í 1. mgr. 2. gr. laganna að fyrningarfrestur kröfu reiknist frá þeim degi þegar kröfuhafi hafi fyrst getað átt rétt til efnda. Svo virðist sem varnaraðili líti svo á að sá dagur hafi verið þegar sóknaraðili hafi gert kröfu um leiðréttingu. Jafnvel þótt fallist yrði á þetta sé ljóst að hafi fresturinn byrjað að líða á þeim degi þá fyrnist kröfur sóknaraðila ekki fyrr en að fjórum árum frá þeim degi. Sú skoðun að reikna beri fyrningarfrestinn fjögur ár aftur í tímann frá því tímamarki standist ekki nánari skoðun.

Sóknaraðili kveðst krefjast endurgreiðslu ofgreidds fjár, en krafan sé efnislega ólík þeim kröfum sem varnaraðili vísi til með tilvísan sinni til tímaritsgreinarinnar „Endurheimta ofgreidds fjár“. Í greininni riti höfundur eftirfarandi: „*Krafa um endurgreiðslu þegar greitt hefur verið án eða umfram skyldu fyrnist á fjórum árum, sbr. 3. gr. laga um fyrningu kröfuréttinda, nr. 150/2007. Reiknast fyrningarfrestur frá þeim degi er greiðslan var innt af hendi, sbr. 1. mgr. 2. gr. laganna.*“ Sóknaraðili telur rétt að benda á að tilvísun höfundar sé efnislega röng, en umrætt ákvæði segi að fyrningarfrestur reiknist frá þeim tíma er kröfuhafi hafi fyrst getað átt rétt til efnda, en ekki frá þeim degi er greiðsla hafi verið innt af hendi. Sóknaraðili hafi talið sig vera að greiða í samræmi við skuldbindingu og hvorki hafi hann vitað né mátt vita að lánasamningur aðila og móttaka varnaraðila á greiðslum hans hafi verið í andstöðu við ýmis ákvæði eldri laga nr. 121/1994 um neytendalán.

Sóknaraðili telur ljóst að hann hafi ekki með nokkru móti getað áttað sig á að varnaraðila hafi verið óheimilt að innheimta breytilega vexti og verðbætur af láninu né að hann hafi átt rétt til endurgreiðslu fyrr en í fyrsta lagi með dómi Hæstaréttar í máli nr. 672/2012, þann 24. apríl 2013. Hafi hann þá fyrst getað átt rétt til efnda, sbr. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 150/2007.

Sóknaraðili vísar til þess að í frumvarpi því er orðið hafi að lögum nr. 150/2007 segi um þá meginreglu sem finna megir í 1. mgr. 2. gr. laganna að: „*Samkvæmt 1. mgr. er meginreglan sú að fyrningarfrestur reiknast frá þeim degi*

Þegar kröfuhafi gat fyrst átt rétt til efnda. Er það efnislega sama reglan og nú er kveðið á um í 1. málsl. 1. mgr. 5. gr. fyrningarlaga. Regla 1. mgr. gildir hvort sem krafan verður gjaldkræf vegna ákvæða í samningi, dómsorði, fyrir venju eða á annan hátt.“ Þá segi ennfremur um hvernig ákveða skuli upphaf fyrningarfrests í þeim tilvikum þar sem ekki sé um fastákveðinn gjalddaga að ræða, eða það leiði af samningi, lögum eða venju: „Í slíkum tilvikum leiðir af orðalagi ákvæðisins að upphaf fyrningarfrests miðast við það tímamark, þegar kröfuhafi gat fyrst möguleika á að knýja fram efndir, þ.e. með uppsögn eða kröfu um greiðslu. Enda þótt segja megi að réttur til efnda stofnist á því tímamarki þegar slík krafa um efndir er í raun sett fram er til þess að líta að í tilvikum sem þessum hefur kröfuhafi það í hendi sér hvenær krafa verður gjaldkræf. Ef miðað væri við það tímamark þegar kröfuhafi tekur ákvörðun um að fá kröfuna efnda mundi það leiða til þeirrar ótæku niðurstöðu að hann réði því hvenær fyrningarfrestur tekur að líða. Ber því að túlka orðalag ákvæðisins svo að miða skal upphaf fyrningarfrests við það tímamark þegar kröfuhafi átti þess fyrst kost að setja fram kröfu um efndir.“

Sóknaraðili bendir á að það hafi því ekki verið fyrr en 24. apríl 2013 sem fjögurra ára fyrningarfresturinn hafi byrjað að líða, þ.e. þegar hann hafi fyrst getað átt rétt til efnda. Í framangreindum dómi Hæstaréttar nr. 672/2012 hafi varnaraðila sem hafi verið stefndi í því máli haldið því fram að „stefnanda hafi mátt vera ljóst að íslenski hluti lánsins væri verðtryggður þar sem það hafi komið fram á greiðsluseðlum en stefnandi hafi verið búinn að greiða af láninu í yfir fjögur ár áður en hann kom fram með athugasemdir vegna verðtryggingarinnar og hafi því sýnt af sér tómlæti.“ Þessu hafi héraðsdómur hafnað, sem hafi verið staðfest í Hæstarétti.

Visar sóknaraðili til dóms héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-4221/2012, en í niðurstöðu dómsins hafi m.a. sagt: „Samkvæmt 3. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda er almennur fyrningarfrestur kröfuréttinda fjögur ár. Í 1. mgr. 2. gr. sömu laga er tekið fram að fyrningarfrestur reiknist frá þeim degi þegar kröfuhafi gat fyrst átt rétt til efnda. Síðastgreint orðalag ber að túlka svo að upphaf frestsins miðist við það tímamark þegar kröfuhafi átti þess fyrst kost að setja fram kröfu um efndir, enda er meginregla laganna sú að upphaf fyrningarfrests sé óháð athöfnum eða athafnaleysi kröfuhafa.“ Sóknaraðili telur ljóst að umrædd sjónarmið eigi við í tilviki hans enda hafi hann ekki getað vitað eða mátt vita að lánsamningur aðila hafi farið í bága við fyrrgreind lög fyrr en með dómi Hæstaréttar þann 24. apríl 2013. Telur sóknaraðili því að kröfur hans séu að engu leyti fyrndar.

Fallist úrskurðarnefndin ekki á ofangreindar röksemdir telur sóknaraðili að líta verði til sérreglu 10. gr. laga nr. 150/2007. Við túlkun á orðalagi 1. mgr. 2. gr. laganna verði þannig að líta til þeirrar sérreglu sem þar komi fram. Þar segi að hafi kröfuhafi ekki haft uppi kröfu sökum þess að hann skorti nauðsynlega vitneskju um kröfuna eða skuldarann þá fynist krafa hans aldrei fyrr en að einu ári eftir þann dag þegar kröfuhafi fékk eða bar að afla sér slíkrar vitneskju. Eins og fram hafi komið hafi sóknaraðila skort nauðsynlega vitneskju um kröfuna og hafi því fyrst getað átt rétt til efnda 24. apríl 2013.

Sóknaraðili vísar til greinargerðar með lögum nr. 150/2007. Samkvæmt henni verði við túlkun á 10. gr. að hafa í huga að lykilatriði sé raunveruleg vitneskja kröfuhafans: „Mat á því verður að ráðast af aðstæðum hverju sinni en skortur á vitneskju getur lotið annars vegar að kröfunni sjálfri, til dæmis ef kröfuhafi fær ranglega upplýsingar um að krafa hans sé fallin niður eða sé ekki til, eða hins vegar að skuldaranum sjálfum, til dæmis ef kröfuhafi hefur ekki vitneskju um hver sé skuldari. Hér verður þó að gera ákveðnar kröfur til sjálfstæðrar rannsóknar af hálfu

kröfuhafa og vísar niðurlag 1. mgr. til þeirrar skyldu hans. Við mat á því hvort kröfuhafi hafi sinnt rannsóknarskyldu sinni verður að líta til aðstæðna hverju sinni en þá getur til dæmis skipt máli hvort því fylgi mikil fyrirhöfn eða kostnaður að afla upplýsinga um kröfuna. Enn fremur getur háttsemi skuldara einnig skipt máli að því leyti að sé um svíksamlegt háttalag að ræða getur það haft áhrif á hversu strangt sé tekið á því hvort kröfuhafi hafi fullnægt rannsóknarskyldu sinni.“

Sóknaraðili byggir á því að líta verði til þess að kröfuhafi í þessu tilliti, þ.e. sóknaraðili, hafi átt að geta treyst því að starfshættir varnaraðila væru í samræmi við lög. Ekki sé hægt að leggja það á sóknaraðila að hann hafi án gruns átt að leita aðstoðar löglærðs einstaklings við yfirlstur og samningu staðlaðs bílaláns, þar sem varnaraðili hafi verið sérfróður aðili og hafi borið skylda til þess að gæta fyrrnefndra laga um neytendalán. Þá hafi Hæstiréttur réttilega bent á í máli nr. 348/2013 að starfsmönnum banka (og lánastofnana almennt) hafi mátt vera ljóst við gerð gengistryggðra samninga að þeir væru ólögmatir. Leggja megi hið sama til grundvallar þegar komi að gerð þeirra samninga sem einnig hafi borið með sér verðtryggða vexti og verðbætur, en ákvæði laga nr. 121/1994, einkum 5., 6., 9. og 14. gr. þeirra séu ótvíræð um efni, heimildir og skyldur lánastofnana við samningsgerð. Varnaraðili sé sérfróður aðili andstætt sóknaraðila og verði að telja að félagið verði að bera hallann af því þegar skilmálar sem samdir séu einhliða af varnaraðila séu í andstöðu við lög.

Sóknaraðili telur að úrskurðir úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 15/2012 og 79/2013 eigi ekki við í því máli sem hér sé til úrlausnar. Ólíkt röksemdum sóknaraðila í máli úrskurðarnefndarinnar nr. 15/2012, hafi sóknaraðili talið að samningur aðila væri í samræmi við ákvæði laga nr. 121/1994, þar til Hæstiréttur hafi kveðið upp dóm í máli nr. 672/2012, þann 24. apríl 2013. Fram að því hafi sóknaraðili talið sér skylt að greiða í samræmi við greiðsluseðla varnaraðila, enda hafi hann talið ákvæði samningsins um verðtryggingu í gildi. Tekur umræddur úrskurður því ekki til þess máls sem hér sé til skoðunar og sé því hafnað að hann hafi fordæmisgildi í máli þessu. Hvað tilvísun varnaraðila til máls nr. 79/2013 þá sé rétt að benda á að það mál hafi verið afturkallað af lögmanni sóknaraðila og hafi því aldrei komið til úrskurðar.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili tekur fram vegna tilvísunar sóknaraðila til dóms Hæstaréttar í máli nr. 672/2012 að dómsmálið hafi hvorki snúið að því hvort umrædd lánveiting væri ólögmat né hvort aðilum hefði verið óheimilt að semja á þann hátt sem um hafi verið deilt. Hvergi komi fram í dómnum að um „ólögmat lán“ hafi verið að ræða eða að óheimilt væri að reikna vexti eða verðbætur á íslenska hluta lánsins.

Bendir varnaraðili á að ágreiningurinn í tilvitnuðu dómsmáli hafi snúið að túlkun á efni samnings, þ.e. hvort að í því tilviki hefði verið samið um verðtryggingu og breytilega vexti. Stefndandi í málinu hafi gert ágreining um þetta efni og við túlkun á þessari samningsskuldbindingu hafi varnaraðili verið látinn bera halla af því að skilmálar samnings hafi ekki verið nógu skýrir varðandi verðtryggingu eða um breytileika vaxta. Hafi Hæstiréttur talið að félaginu hefði ekki í umræddu tilviki tekist að færa fram sönnur á grundvelli annarra gagna, sbr. 3. mgr. 14. gr. þágildandi laga um neytendalán nr. 121/1994. Hins vegar hafi verið um gilt lán að ræða og með föstu vaxtaviðmiði sem tilgreint hafi verið í samningnum.

Varnaraðili bendir á að krafa sóknaraðila lúti að endurgreiðslu ofgreidds fjár, sbr. úrskurði úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 15/2012 og 79/2013. Krafa um endurgreiðslu ofgreidds fjár fyrnist á fjórum árum, sbr. 3. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda og reiknist fyrningarfrestur frá þeim degi er greiðsla hafi verið innt af hendi, sbr. 1. mgr. 2. gr. laganna. Sama regla hafi gilt samkvæmt eldri fyrningarlögum, sbr. 5. tölul. 3. gr. og 1. mgr. 5. gr. laga nr. 14/1905. Engin rök standi til þess að viðbótarfrestir eigi við í þessu máli, frekar en í málum nr. 15/2012 og 79/2013, enda sé því ekki haldið fram af hálfu sóknaraðila.

Með vísan til framangreinds kveður varnaraðili kröfur sóknaraðila hafa verið fyrndar og framkvæmd varnaraðila í samræmi við lög.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort krafa sóknaraðila um endurgreiðslu ofgreidds fjár vegna íslensks hluta bílasamnings nr. X sé fyrnd.

Óumdeilt er að varnaraðili hefur fallist á með sóknaraðila að honum hafi ekki verið ljóst að sá hluti samnings aðila hafi verið verðtryggður og með breytilegum vöxtum, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 672/2012. Varnaraðili hefur hafnað endurgreiðslu ofgreiddslu sóknaraðila á samningnum á grundvelli þess að krafan sé fyrnd.

Krafa sóknaraðila er krafa um endurgreiðslu ofgreidds fjár. Bílasamningur sóknaraðila var gefinn út þann 20. júlí 2007 og greiddi hún upp íslenska hluta lánsins þann 16. júní 2009. Sóknaraðili skaut kvörtun sinni til úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki þann 28. janúar 2014.

Krafa sóknaraðila um endurgreiðslu ofgreidds fjár stofnaðist að hluta til í gildistíð laga nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda, enda var fyrsta greiðsla af samningnum þann 5. september 2007. Samkvæmt 28. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda öðluðust þau gildi þann 1. janúar 2008. Lög þau gilda einvörðungu um þær endurgreiðslukröfur sem stofnuðust eftir gildistöku laganna.

Samkvæmt 1. mgr. 5. gr. laga nr. 14/1905 telst fyrningarfrestur frá þeim degi er krafa varð gjaldkræf. Krafa sóknaraðila á hendur varnaraðila varð gjaldkræf þegar sóknaraðili innti greiðslur samkvæmt samningnum, af hendi. Ekki er í þessu ljósi fallist á með sóknaraðila að fyrningarfrestur hefjist þann 24. apríl 2013, þegar dómur Hæstaréttar í máli nr. 672/2013 féll. Verður hér að gera skýran greinarmun á því hvort metið er tómlæti sóknaraðila, eftir atvikum með hliðsjón af því sem honum mátti vera kunnugt, eða fyrning kröfu hans. Samkvæmt 5. tölul. 3. gr. laganna fyrnist krafa um endurgjald sem maður hefur greitt í rangri ímyndun um skuldbindingu á fjórum árum. Verður því að telja að krafa sóknaraðila til endurgreiðslu vegna greiðslna skuldabréfs nr. X fram til 1. janúar 2008 sé fyrnd, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 15/2012.

Sóknaraðili sleit fyrningu kröfu um endurgreiðslu ofgreidds fjár þegar hún skaut máli sínu til úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki þann 28. janúar 2014, sbr. 16. gr. laga nr. 150/2007. Samkvæmt lögum nr. 150/2007 er meginreglan fjögurra ára fyrningarfrestur. Voru því allar endurkröfur sóknaraðila vegna greiðslna sem greiddar voru á tímabilinu 1. janúar 2008 til 28. janúar 2010 fyrndar, samkvæmt meginreglunni, en lokagreiðsla sóknaraðila var innt af hendi 16. júní 2009.

Í III. kafla laganna er mælt fyrir um viðbótarfresti. Segir í 10. gr. að hafi kröfuhafi ekki haft uppi kröfu sökum þess að hann skorti nauðsynlega vitneskju um

kröfuna eða skuldarann, fyrnist krafa hans aldrei fyrr en einu ári eftir þann dag þegar kröfuhafi fékk eða bar að afla sér slíkrar vitneskju. Í greinargerð sem fylgdi því ákvæði kemur fram sá skilningur að lykilatriði í þessu sambandi sé raunveruleg vitneskja kröfuhafans, en viðbótarfrestur getur einungis komið til ef hann skortir „nauðsynlega vitneskju“ um kröfuna. Krafa sóknaraðila virðist í grunninn byggja á því að hann hafi ekki skuldbundið sig til að greiða verðbætur, samkvæmt upphaflegum samningi. Telja verður að sóknaraðili hefði getað áttað sig á því að hann greiddi umræddar verðbætur, enda báru greiðsluseðlar þær með sér. Verður því ekki fallist á röksemdir sóknaraðila um að hann hafi mátt telja að greiðslurnar væru í samræmi við þær skuldbindingar sem hann hefði undirgengist eða að hann hafi hlotið að telja þær réttar þar til Hæstiréttur hafi kveðið upp dóm í máli nr. 672/2012 og því sé úrskurður úrskurðarnefndar í máli nr. 15/2012 ekki fordæmisgefandi í máli þessu, þvert á móti eru atvik sambærileg.

Verður í ljósi framangreinds ekki fallist á að sóknaraðila hafi skort nauðsynlega vitneskju um að krafa um verðbætur væri óréttmæt, þannig að lengja megi fyrningarfrest á grundvelli þessa ákvæðis. Ber því að miða við fjögurra ára fyrningarfrest á allri endurgreiðslukröfu sóknaraðila. Þar sem fyrningu var, eins og áður sagði, slitið þann 28. janúar 2014 verður að miða við að krafa sóknaraðila um endurgreiðslu ofgreidds fjár sé fyrnd, enda var lánið uppgreitt þann 16. júní 2009.

Í ljósi alls framangreinds verður ekki hjá því komist að hafna kröfu sóknaraðila um leiðréttingu á bílasamningi nr. X á grundvelli þess að krafa hans um endurgreiðslu ofgreidds fjár sé fyrnd.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 4. apríl 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Unnur Erla Jónsdóttir